

בס"ד. מוצש"ק פ' בא, יו"ד שבט, ה'תשל"ז*

באתי¹ לגני אחותי כלה², ומביא ע"ז כ"ק מו"ח אדמו"ר בעל היאצ"ט וההילולא במאמרו הידוע ליו"ד שבט תש"י, דאיתא במדרש רבה³ לגן אין כתיב כאן אלא לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי [היינו עיקר דירתו] בתחילה, ד[בעת בריאת העולם] עיקר שכינה בתחתונים הי', ועל ידי הענינים בלתי רצויים שהיו לאחרי זה נסתלקה השכינה מארץ לרקיע עד שנסתלקה לרקיע השביעי. ואחר כך עמדו שבעה צדיקים והורידו את השכינה למטה, החל מאברהם אבינו שהוריד את השכינה מרקיע ז' לו' עד כי משה שהוא השביעי, וכל השביעין חביבין⁴, הורידה למטה בארץ. וזהו כללות ענין עבודת הצדיקים, ועמך כולם צדיקים⁵, להמשיך השכינה למטה, כמ"ש צדיקים יירשו ארץ וישכנו לעד עלי⁶, דעבודת צדיקים היא וישכנו — להשכין, לעד — השכינה, בחינת שוכן עד מרום וקדוש⁸, עלי' — למטה בארץ. והמשכת השכינה למטה שעל ידי משה היתה

(א) וידוע דבמדרש ואגדה רוב סודות התורה גנוזין בהם, וכן מדות טובות, כדאיתא באגה"ק⁷ בנוגע לאגדות שבס' עין יעקב, ועד"ז הוא בשאר המדרשים.

(* יצא לאור בשעתו, "ט"ו שבט ה'תשל"ז".

"המאמר נאמר ב' פעמים — בהתוועדויות דיום ש"ק יו"ד שבט, ובמוצש"ק — עם שינויים והוספות. כיסוד מדפיסים המאמר שנאמר בפרסום יותר — בהתוועדות דמוצש"ק, וההוספות דיום ש"ק באים בהערות. המ"מ — הן לפני המאמר והן לההוספות שבהערות — באים בשולי הגליון".

1) מאמר זה מיוסד בעיקרו על פרק השביעי* מהמשך באתי לגני הישי"ת.

2) שה"ש ה, א.

3) שה"ש במקומו.

4) סכ"ג.

5) ויק"ר פכ"ט, יא.

6) ישעי' ס, כא.

7) תהלים לז, כט.

8) ע"פ נוסח התפלה — שחרית דשבת ויו"ט. ובשהש"ר שם: שוכן עד וקדוש שמו (ישעי' נז, טו).

(* הפרק השייך לשנה זו — ראה תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' vi. וש"נ.

במעשה המשכן, דענינו הוא מ"ש⁹ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, שבו ועל ידו היו המשכת השכינה¹⁰. והנה התחלת המשכן הי' בהקרשים¹⁴, שעשו אותם מעצי שיטים, וכמ"ש¹⁵ ועשית את הקרשים למשכן עצי שיטים עומדים. והענין בזה הוא [כמו שמבאר בהמאמר שם¹⁶ ע"פ הגמרא¹⁷ והמדרש¹⁸] דשיטים הוא מלשון שטות, והוא השטות דלעו"ז, כמארז"ל¹⁹ אין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות, והעבודה היא להפוך ע"י אתכפיא ואתהפכא את השטות דלעו"ז לשטות דקדושה [כמאמר²⁰ אהני לי' שטותי' לסבא]. וזהו מה שהקרשים היו מעצי שיטים, שע"י עבודת האדם עושים מהשטות דלעו"ז (שיטים) קרשים למשכן. וזהו ג"כ השם קרשים, דקרב הוא אותיות שקר, אלא שבצירוף אחר, והיינו שענינם הוא שמשקר העולם עושים קרב למשכן, ועי"ז מקימים (שטעלט מען אויף) את המשכן.

(ב) התחלת ההמשכה היתה בעת מ"ת, אבל בעיקר ובגילוי הי' זה בעשיית המשכן.

(ג) ובענין המשכן הוראה נצחית. דהנה כל מעשי ידי משה הם נצחיים¹⁰, ומשו"ז גם המשכן שעשה משה הוא נצחי, דמזה מוכן ש[ננוסף ע"ז שכל התורה — שכוללת גם סיפור מעשה ידי משה — היא נצחית¹¹ הנה] ענין המשכן עצמו הוראה נצחית בכל זמן ובכל מקום לכאור"א מישראל, — עליהם נאמר¹² זכרו תורת משה עבדי, ותורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב¹³.

(9) תרומה כה, ח.

(10) סוטה ט, א.

(11) תניא רפי"ז.

(12) מלאכי ג, כב.

(13) ברכה לג, ד.

(14) ראה פי' הראב"ע תרומה כו, טו.

(15) תרומה שם.

(16) ס"ג.

(17) סנהדרין קו, א.

(18) ספרי ר"פ בלק. במדב"ר פ"כ, כב. תנחומא בלק טז.

(19) סוטה ג, א.

(20) כתובות יז, א.

(ב) וממשיך²⁵ בהמאמר שם²⁵ דהנה בהקדמת הזהר בענין האותיות דאעלו קמי קוב"ה למברי' בהו עלמא כו' איתא דאות ק' ר' אתון דאתחזיאו על סטרא בישא אינון, ובגין לאתקיימא נטלי אות ש' בגווייהו כו', דהאות ש' את קשוט איהו (כמ"ש לעיל בזהר שם). והטעם שהיו צריכים לאות של אמת הוא משום דשקר אין לו רגלים כו'. והעבודה היא לעשות משקר זה (דאות ק' ור') קרשים למשכן, והוא ע"י הלעו"ז דאותיות אלו. דאת זה לעו"ז עשה האלקים²⁶, ובדוגמא לאות רי"ש (אות דשיקרא) בלעו"ז, הנה ישנה אות דלי"ת בקדושה. דאע"פ דד' ור' הם שוים בפירושם, דד' הוא מלשון דלות ועניות וכן אות רי"ש הוא מלשון עניות ודלות, מ"מ ה"ה מובדלים ומחולקים בעניניהם ועד שהחילוק ביניהם הוא חילוק עיקרי. וכמובן ממה דאיתא במדרש²⁷ בהזירות שצ"ל שלא להחליף

(ד) דבזה בא לבאר איך שפרטי האותיות דקרש שייכים הם לתוכן התיבה כולה (שענינה שמשקר העולם עושים קרש). דהנה ידועה תורת הבעש"ט²¹ דהשמות שנקראים בהם בלה"ק הוא חיותם וקיומם של הנבראים, וכמו שישנו החיות דכללות התיבה (השם) כן כל אות ואות שמהתיבה היא המשכת חיות וכח מיוחד פרטי, ותמונתם בכתב היא מורה על ציור ההמשכה כמבואר בשעיהו"א²² וגם חיות זו (הפרטית) שייכת היא להחיות שבהתיבה כולה. ואע"פ שהחיות שבהתיבה כולה הוא אור העולה על כולנה, וכוללת ושקולה כנגד כל מיני הכחות והחיות פרטיות של האותיות²³, והיינו שהיא שלא בערך למעלה מהחיות שבהאותיות [ועד"ז בתיבת קרש, שלכאורה אין לתוכנה שייכות להאותיות שלה], מ"מ הנה מבואר בכ"מ²⁴ שגם אור זה (העולה על כולנה) שייך לפרטי האותיות. דזהו ג"כ דיוק הלשון דאור העולה על כולנה, שאף שהוא אור שלא בערך האור שבפרטי האותיות מ"מ הוא עולה ע"י כולנה, פרטי האותיות. ומזה מובן גם בנוגע להשם קרש, שגם פרטי אותיותיו שייכים הם לתוכן ענינו, שמשקר עושים קרש.

(21) תניא שעיהו"א בתחלתו. וראה אור תורה להה"מ ס"פ בראשית. ובכ"מ.

(22) ספ"א ופי"ב.

(23) שם פי"ב.

(24) ראה ד"ה שיר המעלות תרס"ד (סה"מ תרס"ד ע' קנג).

(25) בד"ה היושבת בגנים ס"ו.

(26) קהלת ז, יד.

(27) ויק"ר פי"ט, ב.

ד' בר' ור' בד', ובאותיות אלו הוא החילוק שבין הוי' אחד להענין דאל אחר [ובשני הכתובים הד' ור' הם באות רבתין], וכאשר יחליף רי"ש במקום הדלי"ת ודלי"ת במקום הרי"ש הרי זה מחריב עולמות. שמזה מובן שהחילוק שביניהם הוא מן הקצה אל הקצה. והחילוק שביניהם בצירום הוא [כמו שמבאר בסעיף השביעייה] שבאות ד' יש יו"ד זעירא [בחינת נקודה] מאחוריו, משא"כ באות ר', וע"י יו"ד זה הנה במקום רי"ש, שהו"ע העניות והדלות דלעו"ז, נעשה אות ד' דקדושה (ע"כ מתוכן ס"ז שם). ואע"פ שגם דלי"ת הוא מלשון דלות ועניות (כנ"ל), אי"ז כלל ענין העניות דרי"ש דלעו"ז, כי ענין הדלות דקדושה מורה על ענין הביטול דקדושה, וכמ"ש ונפשי כעפר לכל תהי', כי עני ואביון אני גו'²⁸, שזהו ענין הדלות מצד הביטול שבקדושה [וכמבאר בארוכה בסעיף הקודם]²⁹ האופנים ומדריגות דביטול, עד להביטול דאזעירת גרמה³⁰ וסיהרא לית לה מגרמה כלום³¹ — דביטול זה דלית לה מגרמה כלום הוא ביטול בתכלית ובשלימות, יותר גם מהביטול דאזעירת גרמה. דבאזעירת גרמה הרי עדיין ישנה מציאות, אלא שהמציאות היא בבחינת זעיר, משא"כ בלית לה מגרמה כלום, שאין לה מציאות כלל (גם לא באופן דזעיר) והוא בתכלית הביטול] משא"כ העניות והדלות שבלעו"ז שענינה הוא כמ"ש³² ולרש אין כל. וממשיך לבאר בהמאמר³³ ענין היו"ד שמאחורי הדלי"ת (שע"י מחולק מהרי"ש דלעו"ז, שאין בה יו"ד) דאם שהוא אות זעירא מכל האותיות הנה הוא ראש לכל האותיות, דכל אות הרי תחלתו אות יו"ד והוא מה [דאיתא בגמרא מנחות³⁴] שביו"ד נברא העוה"ב [ומזה נמשך אח"כ בספירת היסוד (כפי שיתבאר לקמן)] דעל זה אומר³⁵ כי כל בשמים ובארץ ותרגם דאחיד בשמיא ובארעא, שהיא ספירת היסוד שבחינת המלכות מקבלת ממנה כו' (ע"כ מהמאמר שם).

(ה) וכל השביעין חביבין⁵, כנ"ל.

(28) תהלים פו, א.

(29) ס"ו. וראה ג"כ ד"ה באתי לגני תשל"ו (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' רח ואלך).

(30) זהר ח"א כ, א. ח"ג קצא, א.

(31) זח"א רמט, ב.

(32) שמואל-ב יב, ג.

(33) בסעיף ז.

(34) כט, ב.

(35) דברי הימים-א כט, יא. וראה זהר ח"א לא, סע"א. ח"ג רנו, סע"א. זהר חדש קג, ב.

לקו"ת עקב יז, ב. ובכ"מ.

ג) וביאור ענין שייכות ב' הענינים דביו"ד נברא העוה"ב עם כי כל בשמים ובארץ שמקשרם בהמאמר, אף דלכאורה הם ב' ענינים נפרדים, יובן על פי מה שמבאר כ"ק אדמו"ר הזקן בתורה אור³⁶ פ' הכתוב³⁷ המגביהי לשבת גו', דהיו"ד דאחר הה"א (דהמגביהי) הוא יתיר אלא דר"ל דעלי' זו דמלכות דאצילות הנקראת ה' שיהי' עולה כו' הוא ע"י היו"ד והוא היו"ד שבתוך הה"א, כי מלכות דאצילות הוא בחינת דל"ת דלית לה מגרמה כלום ובהמשכת המצוה נעשה בתוכה יו"ד ונעשית עי"ז בחינת ה' וע"י היו"ד שבתוכה היא עולה למעלה כו'. אמנם מקודם ש(ע"י המשכת היו"ד בהד') נעשה ה', ישנו יו"ד שהוא חלק דהד', וזהו ענין המתבאר כאן. [וע"פ ביאור זה מובן שענין היו"ד דיסוד, כי כל בשמים ובארץ, אינו ענין המבואר ברוב המקומות דקאי על יחוד שמשא וסיהרא, יסוד ומלכות, כי יחוד זה (יחוד שמשא וסיהרא) הוא כשפירת המלכות היא בבחינת ה"א, ויתבאר להלן בסעיף ח', והמבואר כאן הוא כמו שהיו"ד זעירא (דיסוד) היא חלק מאות דלי"ת⁴¹]. וביאור הענין (דהיו"ד הנמשכת בדלי"ת) הוא כמו שמבואר בתו"א³⁸ [ובזה מבאר כ"ק אדמו"ר הזקן והצ"צ הקשר שבין ביו"ד נברא העוה"ב עם היו"ד דיסוד] מיוסד על מאמר

ו) וכמוכּן גם ממ"ש באוה"ת לכ"ק אדמו"ר הצ"צ ד"ה שתי ידות לקרש³⁶, כי ביו"ד נברא העוה"ב קאי על חכמה, שממנה נמשך עוה"ב, ספירת הבינה, ויו"ד דכי כל בשמים ובארץ קאי על ספירת היסוד [ומוסיף באוה"ת³⁷ שזהו יו"ד זעירא, משא"כ יו"ד דחכמה היא יו"ד סתם].

ז) ועי"ז נעשה ג"כ המשפילי לראות בשמים ובארץ.

ח) ו(היינו ד)המשכת היו"ד היא באופן שהיו"ד היא מאחורי הדלי"ת. דאין היו"ד נמשך בפנימיות (בבחינת פנים בפנים), שזהו כשהיו"ד שבהדלי"ת היא מלפניו שאז היו"ד הוא קו בפ"ע ונעשה מדלי"ת ה"א [שזהו ענין המבואר להלן בהמאמר⁴⁰], אבל כאן ההמשכה היא באופן שהיו"ד הוא חלק באחורי הדלי"ת (שההמשכה היא בבחינת אחוריים בלבד).

(36) תרומה ע' א'תקיד.

(37) שם.

(38) מ, א.

(39) תהלים קיג, ה.

(40) ס"ח.

(41) תו"א שם.

הזרה⁴² עה"כ⁴³ יהי שם ה' מבורך, שלהיות הגילוי (מבורך) בבחינת מלכות הנקרא שם הוא ע"י יהי. די"ה קאי על חו"ב, והם נמשכים ביו"ד (דיסוד ז"א), והיינו דיהי הוא חו"ב ביסוד. ועיקר ההמשכה (ביסוד ז"א) היא מיסוד אבא דוקא^ט, דיסוד"א [דבאבא קאי מ"ש ביו"ד נברא העוה"ב] הוא ממש נמשך ומתלבש ביסוד ז"א (ועי"ז ההמשכה, מבורך, בספירת המלכות). וזהו ביאור ההמשך בהמאמר³³ שמיד לאחר אמרו דביו"ד נברא העוה"ב ממשך דע"ז אומר כי כל בשמים ובארץ, כי בחינת היו"ד שבה נברא העוה"ב (בחי' יסוד אבא) היא עצמה נמשכת ומתלבשת בספירת היסוד, עד שהוא ממש כי כל בשמים ובארץ דספירת היסוד.

(ד) **והנה** טעם ההכרח שתהי' המשכת היו"ד (דספירת היסוד וכו') בהדלי"ת (דספירת המלכות), אע"פ שנת"ל שצריך להיות הביטול בתכלית (אזעירת גרמה, ולית לה מגרמה כלום), הוא כי ענין הביטול (לעצמו, אינו התכלית כי אם) הוא הכנה בשביל הגילויי הבא

(ט) כדאיתא בכהאריז"ל⁴⁴ דיסוד"א ארוך ומסתיים ביסוד ז"א משא"כ יסוד אימא קצר [וזהו"ע יוסף יתום מאמו], דבינה עד הוד אתפשטת. והביאור בזה הוא כמבואר בכ"מ⁴⁵ שזהו בדוגמת החילוק שבין שמיעה לראי'. דאינה דומה שמיעה לראי'⁴⁶, דשמיעה, בחינת הבנה והשגה, מתפשטת ותופסת רק בדברים רוחניים וזהו מה דיסוד אימא עד הוד אתפשטת. משא"כ ראי' תופסת בדברים גשמיים, ועד"ז (למעלה) יסוד"א מתפשט ביסוד ז"א, עד שיסוד"א ממש מתלבש ביסוד ז"א. וי"ל דזהו ג"כ⁴⁷ ענין מה שאבא יסוד ברתא⁴⁸, וכידוע⁴⁹ דשרש האותיות הם מהחכמה, ועד"ז למעלה, דספירת המלכות [שזהו"ע אות דלי"ת המבואר בהמאמר] שרשה מבחינת החכמה.

(י) והיינו דאי"ז שמצד הביטול דקדושה אין דבר ומציאות כלל, דאדרבא בקדושה הרי ישנו הכל (ס'איז דאָ אַלץ), אלא שענין הביטול

(42) ח"א רלב, ב.

(43) תהלים שם, ב.

(44) ע"ח שער הכללים פ"י. שכ"ט פ"ח. ובכ"מ.

(45) וכ"ה בתו"א שם.

(46) מכילתא יתרו יט, ט.

(47) ראה תו"א שם.

(48) זח"ג רנו, סע"ב (ברע"מ). רנח, א (ברע"מ). ובכ"מ.

(49) ראה תניא אגה"ק ס"ה. ובכ"מ.

לאחריו. ויובן זה (שתכלית הביטול הוא בשביל הגילוי) בהקדים מה שמבאר כ"ק אדמו"ר הזקן בתניא פמ"ט שהביטול שצ"ל אצל כ"א מישראל הוא כמים הפנים לפנים⁵³. כמו שהקב"ה כביכול הניח וסילק לצד אחד דרך משל את אורו הגדול הבלתי תכלית כו' והניח כל צבא מעלה הקדושים והשרה שכינתו עלינו כו' ובנו בחרת מכל עם ולשון כו' וקרבתנו וכו' כאשר ישים כו' אזי ממילא כמים הפנים לפנים תתלהט נפשו כו' להניח ולעזוב כל אשר לו כו"י. וכיון שהביטול הוא כמים

הוא כדיוק הלשון (דסיהרא) לית לה מגרמה כלום, שלא נאמר בזה שביטולה הוא דלית לה כלום סתם (בלי תיבת לגרמה), כ"א דלית לה מגרמה כלום מצד עצמה. אבל מצד (וע"י) ביטולה להיו"ד, ספירת היסוד, הנה יש לה הכל. וזהו ג"כ ביאור המשך המאמר, שלאחר שביאר⁵⁰ שבקדושה הוא ביטול, הנה מסביר³³ שאין זה שאין לו דבר, כ"א אדרבא, עי"ז יש לו הכל (שבהדלי"ת דמלכות יש היו"ד דספירת היסוד). וכמו שממשיך בהמאמר (שם) בביאור מאמר רב מתיבתא⁵¹ דמאן דאיהו זעיר איהו רב ומאן דאיהו רב איהו זעיר, שמצד הביטול דקדושה (איהו זעיר) ישנו גילוי והשפעה יותר מהריבוי (איהו רב) שבלעו"ז. וכך הוא גם בעבודה, כידוע שאין הכוונה בענין הביטול בחינת אסקופה הנדרסת ח"ו, דאדרבא, עבודת ה' צ"ל בהרחבה וכמ"ש⁵² ואתהלכה ברחבה, שבהנהגה בעניני קדושה, בלימוד התורה וקיום המצוות וכו' צ"ל הגבהה וכו'. ומה שצ"ל ביטול הוא בתור הקדמה, שע"י ביטול זה דונפשי כעפר לכל תהי' יהי' פתח לבי בתורתך, ע"ד הנ"ל שע"י הביטול יש לו הכל.

(יא) וכיון שנקודת ההמשך (דבאתי לגני) הוא דתכלית הכוונה היא שיהי' דירה לו ית' בתחתונים, דכוונה זו נוגעת לכל סדר ההשתלשלות, מובן שגם זה שתכלית הביטול (דאות ד') הוא בשביל הגילוי (דאות יו"ד) (המתבאר בסעיף זה) ישנו בכללות סדר ההשתלשלות (וכפי שיתבאר לקמן בעולמות, נשמות, תורה וכו').

(יב) וכיון שהביטול בא ע"י ההתבוננות בהצמצום הא' כמים הפנים לפנים מובן שהוא בתכלית השלימות. דהנה צמצום זה שהקב"ה כביכול

(50) בס"ד.

(51) זהר ח"א קכב, ב. ח"ג קסא, א.

(52) תהלים קיט, מה.

(53) משלי כו, יט.

הפנים לפנים, מוכן דכשם שאצל האדם הנה לאחר שהתכוונות הנ"ל פעלה הביטול דלהניח ולעזוב כל אשר לו, תכלית הביטול הוא לעשות לו ית' דירה בתחתונים, ע"י התורה ומצוותי⁵⁵, הנה עד"ז הוא ג"כ למעלה (שזה מעורר עבודת האדם בדוגמא לזה), מה שבתחלת סדר ההשתלשלות הניח וסילק את אורו הגדול לצד אחד הוא בשביל הגילוי שלאח"ז. ובלשון הע"ח (בתחלתו⁵⁴) דטרם שנאצלו הנאצלים כו' הי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות ולא הי' מקום לעמידת העולמות כו' ואח"כ צמצם עצמו וכו' והמשיך קו ישר ודק וכו', הנה גם צמצום זה תכליתו [אינו בשביל הצמצום כ"א בשביל] המשכת הקו שע"י הצמצום. ובלשון תורת הבעש"ט⁵⁶ זהו ענין ויאמר אלקים יהי אור ויהי אור⁵⁷ (כמבואר שם) כלומר ויאמר הש"י מכח מדת אלקים שהוא מדת גבורה המצמצם האור מחמת זה יהי' אור המתקיים שיוכל העולם לסובלו. היינו דכוונת הצמצום אינה בשביל הצמצום עצמו כ"א שע"י יהי' אור המתקבל ומתקיים. וכמו שמבאר בזה הרב המגיד נ"ע בארוכה⁵⁸ דזהו מ"ש ויהי אור [דבשאר הנבראים נאמר ויהי כן, משא"כ כאן שנאמר ויהי אור] וגם ארז"ל⁵⁹ דכל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער, שזהו

הניח אורו הגדול לצד אחד, הוא בבחינת סילוק לגמרי. דזהו ההפרש בין צמצום הראשון לשאר הצמצומים, דצמצום הראשון הוא סילוק אור הראשון לגמרי, משא"כ שאר הצמצומים הם מיעוט האור, שבהשתלשלות ממדריגה למדריגה מתמעט האור, נמשכת הארה ע"י פרסא ומסך וכו' [ומה שהצמצום הא' הוא בדרך סילוק הוא מפני שדוקא ע"י צמצום כזה אפשר להיות התהוות מציאות העולמות, וכדאיתא בע"ח⁵⁴ דתחלת הכל הי' אור עליון פשוט ממלא כל המציאות וכו' ולא הי' מקום לעמידת העולמות ואח"כ צמצם א"ע, שהו"ע צמצום הראשון שהוא בבחינת סילוק לגמרי, ולולא שהי' הצמצום באופן כזה (בבחינת סילוק), לא הי' אפשר להיות התהוות מציאות עולמות]. וכיון שהצמצום הי' בדרך סילוק לגמרי [וכדאיתא בתניא (שם) סילק את אורו הגדול] מוכן שכמים הפנים

(54) שער א (דרוש עיגולים ויושר) ענף ב.

(55) ראה תניא שם בסוף הפרק.

(56) כתר שם טוב סימן רמז. וראה לקו"ת מסעי צה, ב.

(57) בראשית א, ג.

(58) אור תורה סוף סימן ב. וראה ג"כ שם סוף סימן קפג.

(59) מגילה י, ב. ויק"ר פי"א, ז.

משום שהאור שנמשך אח"כ בפועל (ע"י הצמצום דויאמר אלקים) אינו בדומה (קומט ער ניט) להאור כמו שהוא בהצמצום, היינו בכוננת הצמצום (ווי דער אור שטייט אין צמצום). והיינו דהאור שבהמאמר דויאמר אלקים אינו האור הנמשך אח"כ בפועל, בהקו קצר ודק (בלשון הע"ח הנ"ל) [ולכן לא נאמר ויהי כן, כיון שאינו אותו האור שבויאמר אלקים יהי אור] אלא הוא אור אחר (אן אנדער אור). ולכן נאמר ע"ז ויהי, שהוא לשון צער וצמצום, אמנם עי"ז נעשה אור המתקיים.

(ה) **והנה** מה שנת"ל דכוונת הצמצום הוא בשביל הגילוי הוא בעיקר בצמצום הראשון דוקא. כמבואר בארוכה במאמרי בעל ההילולא דשנת תש"ב⁶⁰, דהנה ידוע דהצמצום הראשון שהי' באוא"ס ב"ה חלוק מהצמצומים דסדר השתלשלות דהצמצומים דסדר ההשתלשלות הוא רק מיעוט אור בלבד והיינו שבהשתלשלות ממדריגה למדריגה מתמעט האור ע"י הצמצום [מסך ופרסא וכיו"ב], משא"כ בצמצום הראשון שהוא סילוק אור הראשון לגמרי, ודוקא בצמצום זה שהוא בדרך סילוק ישנו ענין נפלא שאינו בהצמצומים דסדר השתלשלות. והענין הוא, כמבואר שם ובהמשך תער"ב לכ"ק אדמו"ר נ"ע⁶¹, דמעלת הצמצום (שבדרך סילוק דוקא) אינה רק בשביל שיהי' אצילות האורות, כ"א בעיקר בכדי שיוכל להיות התהוות הכלים. וכמו שתירץ בעץ חיים⁶² מה שהי' הצמצום בדרך סילוק דוקא ולא הי' ענין הקו דק ע"י מיעוט בלבד, שזהו משום דאם הי' נשאר בתחילה הקו דא"ס [כמו שהוא ע"י צמצום בדרך מיעוט האור בלבד ולא סילוק] לא הי' אפשר להיות התהוות מציאות כלים. וע"י שהי' הצמצום בדרך סילוק האור, הנה לכל לראש נתגלה ענין הגבול, הרשימו [שהוא שרש הכלים] היא בגילוי, וגם אור הקו הנמשך אחר הצמצום ה"ה בא ע"י הפסק הצמצום, ואינו כמו האוא"ס (אפילו האור הגבול) שלפני הצמצום [וכנ"ל בתורת הרב המגיד בהטעם שלא נאמר ויהי כן אלא ויהי אור], ועי"ז נעשה התהוות הכלים ומקבלים בתוכם את אור הקו. ועי"ז

לפנים, הנה גם ביטול האדם הבא ע"י התכוננות זו (כנ"ל) הוא ג"כ בתכלית שלימות הביטול, בדוגמת הצמצום דלמעלה.

60) סה"מ תש"ב ע' 28 ואילך.

61) ח"א ע' יג.

62) שער א סוף ענף ג.

נעשה אח"כ עוד ענין נפלאי שהכלים מתתקנים באופן כזה עד שלא רק שמקבלים בקבלה טובה את בחינת אור הגבול שלמעלה ואינם מתבטלים ממציאותם (שג"ד הו"ע של חידוש, כנ"ל) אלא עוד זאת שהם מקבלים גם את בחינת אור הבל"ג, ונשארים במציאותם⁶³.

יג) וגודל ההפלאה לגבי שאר הצמצומים היא: דבצמצום בדרך מיעוט האור, הנה לא זו בלבד שהאור הנמשך ע"י הצמצום גם כמו שהוא לפה"צ הוא בערך לכומו שהוא לאחה"צ, אלא שגם כללות האור שלפה"צ הוא בבחינת שייכות להאור שלאחה"צ. משא"כ בהמשכה שע"י צמצום הראשון שבדרך סילוק האור — הנה אף שגם אור הגבול (אור הקו) הנמשך לאחה"צ הוא שלא בערך לכומו שהוא לפה"צ (ראה הערה הבאה), אעפ"כ, הנה לא זו בלבד (ע"י שהצמצום הוא בדרך סילוק האור לגמרי) נמשך אור הגבול לאחה"צ והכלים מקבלים אותו בקבלה טובה, כ"א שנמשך גם כללות האור שלפה"צ והיינו אור הבל"ג (ראה הערה הבאה), והכלים מקבלים אותו כו"כ⁶⁴.

יד) כי אחר שנתגלה (ע"י הצמצום) בחינת כח הגבול שבא"ס הרי זה מגביל גם את האוא"ס הבל"ג, והיינו שהאור שנתצמצם ונתעלם, שזהו האור הבל"ג ה"ה בא בבחינת גבול ע"י הרשימו (כח הגבול). דלהיות שפעולת הצמצום הוא שיתגלה כח הגבול שבא"ס, לזאת הנה כמו שקודם הצמצום כשהי' התגלות בחינת אוא"ס הבלתי בע"ג הרי הי' התגברות האור הזה הבל"ג על בחינת כח הגבול שלא הי' ניכר כלל, דגם כח הגבול הכלול בעצמותו הוא בלי גבולי ואינו אלא משלימות עצמותו ית' ויתעלה, וכדאיתא בעבוה"ק⁶⁴ דא"ס הוא שלימות מבלי חסרון ח"ו, וא"ת שיש לו כח בבלי גבול ואין לו כח בגבול הרי אתה מחסר שלימותו, אלא כשם שיש לו כח בבלי גבול כך יש לו כח בגבול, הרי שגם ענינו של כח הגבול שלפה"צ הוא בל"ג, כמו"כ הנה לאחר הצמצום שהי' רצונו ית' שיהי' התגלות בחינת כח הגבול, הכח הגבול מגביל גם בחינת האוא"ס הבל"ג, ועי"ז בא אור הבל"ג בבחינת גבול, וכמבואר במאמרי אה"ק דבעל ההילולא⁶⁵. אלא שכיון שהאור לאחר הצמצום הוא כהעלם הרי זה בדוגמת היו"ד שבהדלי"ת, שהיא פרט מאחורי הדלי"ת ולא בקו בפ"ע כבה"א. טו) ותכלית הכוונה בבחינת העולמות (והצמצום) הוא בשביל

63) ראה סה"מ קונטרסים ח"א ע' 130. תרפ"ט ע' 252.

64) ח"א רפ"ח.

65) סה"מ קונטרסים ח"א ע' 132. תרפ"ט ע' 254. וראה שם עוד פרטים בהמבואר בפנים.

ו) **דהנה** כל הענינים (שלמעלה) דוגמתם גם בעבודת נש"י, וכן הוא במה שנת"ל שע"י הצמצום נמשך הגילוי. והענין הוא, דהנה כללות העבודה מתחלקת בהעבודה שבבחינת פנים והעבודה שבבחינת אחרו⁷². והחילוק שביניהם, בכללות, הוא בדוגמת החילוק (כפשוטו) שבין פנים ואחר, שבכללות הוא ענין העורף. דהנה הפנים⁷³ מה שנקרא כן (בשם פנים), הוא משום דבו נתגלה הפנימיות וכן בו נמצאים החושים בגלוי, חוש הראי' בעינים, חוש השמיעה באזנים, חוש הריח בחוטם, הדיבור בפה. משא"כ באחר, בהעורף, הנה החיות הוא בהעלם. ועד"ז יובן למעלה החילוק שבין האור שלפני הצמצום ולאחר הצמצום, וכמו שנת"ל שהאור הנמשך ע"י הצמצום הוא שלא בערך ואינו בדומה להאור שלפני הצמצום [כי מכיון שהמשכתו הוא ע"י הפסק הצמצום שבבחינת סילוק אור הראשון לגמרי לכן האור הנמשך ע"י הוא בבחינת אור חדש (וכנ"ל מתורת הרב המגיד דויהי אור (חדש) ולא ויהי כן (הוא דויאמר

ישראל⁶⁶, כידוע שמה שנתאוהה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים הוא בשביל ישראל. וכתורת הרב המגיד⁶⁷ שהצמצום הוא בשביל ישראל, צדיקים, כדמיון אב המצמצם את שכלו בשביל בנו הקטן. ואע"פ שישראל ה"ז בחינת ציור אדם, מ"מ ישנו ג"כ בחינת ישראל כמו שהם למעלה מציור אדם, וכמאמר⁶⁸ ישראל עלו במחשבה, שהדיוק בזה הוא דעלו בבחינת המחשבה, היינו בבחינה הכי נעלית שבמחשבה, וגם למעלה מבחינת מחשבה גם למעלה ממחשבה הקדומה דא"ק. וכמבואר בהמשך תרס"ו⁶⁹ ותער"ב⁷⁰ דמה שנתאוהה הקב"ה להיות לו ית' דירה בתחתונים הוא בשביל ישראל, דנש"י כלולים גם בהבחי' דנשתוקק ונתאוהה הקב"ה כו', וכמאמר⁷¹ במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים, ועמך כולם צדיקים⁶. ומזה מובן דגם הצמצום הראשון (קודם ציור ומציאות אדם) הוא ג"כ בשביל ישראל.

(66) פרש"י ר"פ בראשית.

(67) לקוטי אמרים בתחלתו. ובכ"מ.

(68) ב"ר פ"א, ד.

(69) ע' שנא.

(70) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תתק.

(71) רות רבה רפ"ב.

(72) ראה בארוכה תו"א פד, ב ואילך.

(73) ראה תו"א כג, ג. שם צג, ב.

אלקים))]] עד שהאור שלאחה"צ לגבי לפנה"צ הוא בערך האחור לגבי פנים. ועד"ז העבודה שבבחינת אחר לגבי העבודה שבבחינת פנים שאינם בערך זל"ז. אמנם אעפ"כ, הנה ע"ד שנת"ל בענין הצמצום, שע"י הצמצום נמשך גם לאחר הצמצום האור שלפני הצמצום (ואפילו בחינת אור הבל"ג), עד"ז הוא ג"כ בעבודה שגם באופן העבודה שבבחינת אחר מאיר בחינת הפנים [וכן נמשך באופן כזה בנשמות ותורה (וכפי שיתבאר לקמן)].

ז) **וביאור** הענין הוא, דהעבודה שבבחינת פנים היא (בכללות) העבודה כמו שהיא מצד עולם האצילות, והעבודה שבבחינת אחר היא (בכללות) העבודה שמצד עולמות בי"ע. דהנה עולם האצילות, בכללות הוא כמו שסדר ההשתלשלות והעולמות הם (שטייען) מצד אלקות. דאצילות הוא מלשון אצלו וסמוך, וכדאיתא בפרדס⁷⁴ ונקרא עולם האחדות, דאיהו וחייה וגרמוהי חד, כדאיתא בהקדמת תיקוני זהר⁷⁵. ועולמות בי"ע נקראים עלמא דפרודא, משם יפרד⁷⁶, שזהו היפך מעולם האחדות (אצילות). ועד"ז הם ב' אופני העבודה דפנים ואחר, דבאצילות העבודה היא בבחינת פנים (שאלקות הוא בגילוי), ובעולמות בי"ע העבודה היא בבחינת אחר, דההנהגה שבבי"ע הוא בבחינת אחרי הוי' אלקיכם תלכו⁷⁷, ובלשון הידוע⁷⁸ שבבי"ע עולמות הם בפשיטות ואלקות הוא בהתחדשות, שזהו"ע בחינת אחר (שאלקות הוא בבחינת העולם) טי.

טז) ובכללות, בחינת אחר ופנים דקדושה הוא גם החילוק שבין זמן הגלות ללע"ל (ולזמן שביהמ"ק הי' קיים). כמבואר בתו"א ד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק⁷² דבזמן הגלות נאמר⁷⁹ מחה אמחה את זכר עמלק גו', מלחמה לה' בעמלק גו', כי עבודת האדם מצ"ע היא באופן דאחרי הוי' אלקיכם תלכו, בבחינת אחר כלבד. ולכן אפשר להיות אז ההתנגדות דעמלק, וכמו שהי' בפעם הראשונה, בדרך בצאתכם ממצרים, וישראל נמצאו במדבר (שענין המדבר הוא בחינת אחר, כמ"ש⁸⁰ לכתך אחרי

74) שער אבי"ע בתחלתו.

75) ג, ב.

76) בראשית ב, י.

77) ראה יג, ה.

78) ד"ה בסוכות תשבו תש"ו פכ"ז (סה"מ תש"ו ע' 30).

79) בשלח יז, יד-טז.

80) ירמ' ב, ב.

וע"ז ההוראה, דהן אמת ש[התורה על הרוב תדבר⁸⁶] והעבודה היא בבחינת אחרי הוי' אלקיכם תלכו", בדוגמת העבודה שהי' לפני מתן תורה, כמ"ש⁸⁰ לכתך אחרי במדבריי, אמנם כדי שיהי' קיום להעבודה (שבבחינת אחור) ותפעול פעולתה צריך נתינת כח לזה ע"י שיתבונן שמצד פנימיות נפשו ופנימיות לבבו הוא (תמיד) בבחינת פנים, כפס"ד הרמב"ם הידוע בהלכות גירושין ספ"ב, דכאו"א מישראל באיזה מעמד ומצב שיהי' רוצה

(במדבר) הנה משו"ז ויזנב בך כל הנחשלים אחריך⁸¹. וזהו ג"כ בחינת פרעה, דפרעה אותיות הערף⁸², וע"ד שעמלק הוא אותיות מלך, מלשון ומלק את ראשו ממול ערפו⁸³. וע"י המלחמה בעמלק, שהו"ע העבודה בבחינת אחרי הוי' גו' ולאחר הקדמת קיום מצות מינוי מלך [כידוע⁸⁴ בהג' מצוות שנצטוו ישראל בכניסתם לארץ, שצ"ל הקדמת מינוי מלך למחיית עמלק, ולאח"ז] באים לקיום מצות בנין ביהמ"ק, שאז העבודה היא בבחינת פנים. ועז"נ⁸⁵ והי' בהניח הוי' אלקיך לך מכל אויביך מסביב גו', שאז יהי' העבודה דמחה תמחה (האדם עצמו) את זכר עמלק, שבכללות יהי' זה בבנין ביהמ"ק השלישי, אבל עד אז, ובפרט בזמן הגלות העבודה היא בבחינת אחור.

(יז) וגם כשמתבונן בפנימיות העולמות ובפנימיות הנשמה (כמבואר בתו"א⁸²) מ"מ עבודתו היא בבחינת אחור בלבד. דהעבודה בבחינת אהבה בתענוגים (אמיתית בחינת פנימיות) ענינה קבלת שכר מעין עוה"ב, ועכשיו העבודה היא היום לעשותם⁸⁷ בלבד⁸⁸. ורק בצדיקים, שלכם חלל בקרבם ואצלם הוא הסרת הבגדים הצואים לגמרי, שמואסים מאד בתענוגי עוה"ז, ועבודתם היא בבחינת אהבה בתענוגים⁸⁹ הנה אצלם גם עתה העבודה בבחינת פנים.

יח) ראה הערה טז.

(81) תצא כה, יח.

(82) לקו"ת להאריז"ל פ' וישב ור"פ שמות. ובכ"מ.

(83) ויקרא ה, ח.

(84) סנהדרין כ, ב.

(85) תצא שם, יט.

(86) מו"נ ח"ג פל"ד.

(87) ראה ג"כ תניא ספ"מ.

(88) ראה עירובין כב, א.

(89) ראה תניא פ"י.

הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו כו', וכמו"כ יתבונן בזה שאפילו בשעת החטא היתה באמנה אתו ית"י⁹⁰, כיון ש(פנימיות נפשו) הוא חלק אלוהי ממעל ממש⁹¹. וע"י התבוננות זו, אע"פ שמצד מצבו הוא בבחינת אתכפיא ולא הגיע עדיין לבחינת אתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקו⁹² [שאז מתבטל כל ענין הצמצום ולעו"ז], הנה מ"מ יש לו (מההתבוננות שבפנימיות נפשו ולכו, הוא בבחינת פנים) נתינת כח והארה והשפעה עד להשפעה גלוי' גם בנוגע לחיצוניות נפשו (אחור דנפשו), בעבודתו שבבחינת אחרי הוי' אלקיכם תלכו, העבודה שבבחינת אחור. ועד שזה פועל גם על לבושיו דמחדו"מ, שביחד עם זה שהענינים נעשים בפועל, דהמעשה הוא העיקר⁹³, הנה ע"י שמאיר הארה מפנימיות נפשו (שע"י ההתבוננות) יש לו בזה (נוסף על המעשה בפועל) גם חיות ונעימות ועד שיש לו גם תענוג. וכמו שנת"ל (מהרמב"ם הנ"ל) דאף שכופין אותו כו' אמנם כשאומר רוצה אני הנה זהו רצונו האמיתי, שהרי תורת אמת אומר ע"ז שזהו לרצונו⁹⁴, שזהו מצד הארת פנימיות נפשו שבאה בגילוי ופועלת גם על חיצוניות נפשו, ובחינת פנים מאיר גם בהעבודה שמצד עצמה היא בבחינת אחור.

ח) **והנה** כמו שהוא בתחלת ההשתלשלות (בענין הצמצום) ובעבודה, כן הוא גם בנשמות. וכמו שמבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי בשער התשובה⁹⁶ [בקיצור] במאחז"ל⁹⁷ שהשבטים אמרו ליעקב כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. דידוע הדיוק בזה⁹⁸,

יט) דגם עתה (כזמן הגלות) נמשך אצל כאו"א מישראל הארה ומעין מהעבודה שבבחינת פנים. דהרי כאו"א מישראל אומר בכל יום ואהבת את הוי' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך⁹⁵ (שהו"ע העבודה בבחינת פנים. ראה בתו"א¹⁰²), גם כשעבודתו היא במצב דאחרי הוי' גו'.

90) תניא ספכ"ד.

91) שם רפ"ב.

92) ראה זח"א ד, א. הובא בתניא ספ"י.

93) אבות פ"א מי"ז.

94) ויקרא א, ג. רמב"ם הל' מעשה הקרבנות פ"ד הט"ז.

95) ואתחנן ו, ה.

96) פכ"ה-כ"ו.

97) פסחים נו, א.

98) אוה"ת שבערה 103.

דמהו"ע ההקדמה שהקדימו כשם שאין בלבך, דלכאורה הול"ל רק אין בלבנו אלא אחד, וכן מהו ההו"א שבאו השבטים לשלול. אך הענין הוא, דההקדמה דכשם שאין בלבך אלא אחד הוא הסבר ונתנית טעם למה שאמרו אין בלבנו אלא אחד. דאע"פ שהשבטים הם בבחינת מרכבתא תתאה דעולם הבריאה, התחלת עולמות ביי"ע, עלמא דפרודא, דכללות ענין עולמות האלו הוא בבחינת פירוד כמ"ש ומשם יפרד, אחרי ה"א (כנ"ל) הנה אעפ"כ אין בלבנו אלא אחד. והיינו, דאף (גם) בשלימות העבודה דעולם הבריאה (הנה) העבודה בגלוי היא בבחינת ועד שהוא רק חילופי אתון דאחד¹⁰⁰, והיינו שהעבודה היא בבחינת אחרי הוי' אלקיכם גו', מ"מ בלבנו דהיינו בפנימיות הלב הוא בבחינת אחד. והנתנית כח ע"ז שגם (בהשבטים) בהיותם בבי"ע, עלמא דפרודא, יהי' בפנימיות הלב בבחינת אחד, היא מצד שאין בלבך אלא אחד (כנ"ל שזהו הסברה ונתנית טעם ע"ז שאין בלבנו אלא אחד). שבחי' של יעקב (בלבך) שמקומו הוא בעולם האצילות, ולא עוד אלא שהוא בחיר שבאבות¹⁰¹, שהאבות הן הן המרכבה¹⁰², ולכן עבודתו וכו' היא בבחינת אחד, הנה זה ממשיך"א גם בלבנו (דהשבטים, בבי"ע) אלא אחד (הביטול וכו' דאחד). אמנם אעפ"כ אומרים על המשכה זו כשם כו' כך כו', היינו דאי"ז אותו הענין ממש. וכמו שמבאר כ"ק אדמו"ר הצ"צ בהדרושים¹⁰³ דמה שאמרו כשם שאין בלבך כו' כך כו' הוא ממש ענין המאמר¹⁰⁴ כגוונא דאינון מתייחדין לעילא אוף הכי איהי אתייחדת לתתא בכורסייא למיהוי אחד באחד¹⁰⁵ כו', שע"י שאינון מתייחדין לעילא באחד נמשך כמו"כ לתתא בכורסייא למיהוי

(כ) וזהו מ"ש⁹⁹ ששם עלו שבטים שבטי י"ה, די"ה קאי על אצילות, והיות דהשבטים הם נשמות דבי"ע לכן צ"ל עלו, עלי', בכדי שיהיו שבטי י"ה.

(כא) להיות שבחינת יעקב, הוא בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה, לכן נמשך ע"י מהביטול דאצילות גם בבריאה.

99) תהלים קכב, ד. תו"א הוספות בתחלתן.

100) זח"ב קלד, א. תניא שעהיה"א פ"ז.

101) ב"ר פע"ו, א.

102) שם פמ"ז, ו.

103) אוה"ת תצוה ע' א'תרסד.

104) זח"ב קלה, א.

105) כן הוא במאמר הנ"ל וכנראה הוא קיצור לשון הזהר.

אחד באחד [עד שנמשך כן גם בהי"ב שבטים, כמבואר שם בארוכה שזהו הי"ב גבולי אלכסון הנעשים מהתכללות הו' קצוות (דהו' מדות) זב"ז], אבל מ"מ זהו כגוונא בלבד, ואינו אותו הענין ממש כמו שהוא באצילות. וכמו"כ הוא במה שאמרו השבטים (כנ"ל שכן נמשך בהי"ב שבטים) כשם שאין כו' כך כו' דמבחינת יחו"ע שבלבך, שבאצילות, נמשך לנו (כבי"ע) להיות בבחינת יחו"ת ג"כ להיות בבחינת ביטול היש לאין אבל לא כמו יחו"ע ממש רק כשם כו' כך כו'. וזהו מה שגם בנשמות דבי"ע (נשמות השבטים) נמשך הארה מנשמות דאצילות (נשמת יעקב). ע"ד שהוא בכללות ההשתלשלות ובעבודה.

ט) והנה מזה שבנשמות נמשך מבחינת פנים גם בבחינת אחר (כנ"ל בארוכה) מוכן דגם בתורה [דאסתכל באורייתא וברא עלמא¹⁰⁶] בחינת פנים דתורה מאירה בבחינת אחר שבה. ויובן זה ע"פ מה שמבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש בהמשך וככה תרל"ז [דהשנה היא שנת המאה לאמירתן]¹⁰⁷ דבתורה ישנם ד' בחינות. דהנה כתיב¹³ תורה צוה לנו משה מורשה גו' שהתורה ניתנה לנו בירושה, שלשון מורשה הוא ג"כ לשון ירושה¹⁰⁸, ולכאורה הלא ארו"ל¹⁰⁹ התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך, והי"ז היפך הדרש מורשה לשון ירושה, ופעם מצינו בדברי רז"ל¹¹⁰ שהתורה ניתנה לנו כמתנה ופעם מצינו שהתורה נקראת בשם כלה כדרשת חז"ל¹¹¹ [עה"כ דתורה צוה לנו וגו'] א"ת מורשה אלא מאורסה שהתורה היא כלה מאורסה לאיש הם נש"י כו'. והנה כל הד' בחינות אלו ה"ה ענינים ונושאים שונים זמ"ז שהרי ענין הירושה הוא דבר שבא בהכרח שהרי המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל¹¹² שמצות ירושה היא ע"פ ההכרח כו'. וענין מתנה הוא מדעת הנותן דאם הנותן רוצה ליתן המתנה הי"ז טוב ובא"ל ה"ה אינו של המקבל כלל,

כב) ברוב הדרושים מובא שיש בתורה ג' מדריגות, אבל בהמשך זה (דתרל"ז) מחלק ומבאר ד' בחינות.

(106) שם קסא, ב.

(107) פס"ו ואילך.

(108) ראה סנהדרין נט, א. שם צא, ב.

(109) אבות פ"ב מי"ב.

(110) נדרים נה, א.

(111) ברכות נו, א. וש"נ.

(112) כתובות פג, א. וש"נ.

וענין התקן עצמך ה"ז ע"י עבודה דוקא שכאשר יעבוד בטוב, אזי טיב עבודתו אשר עבד בה יגיע לו וכשאינן העבודה כ"כ לא יש אצלו, שז"ע מה שמזרז לומר התקן עצמך ללמוד לפי שאינה ירושה הבאה בהכרח, וגם אינו מתנה שנותנים גם אם לא עבד כ"כ, כ"א התקן עצמך ליגע את עצמך בלימוד התורה שעי"ז יצליח לו כו'. וענין מה שהתורה נקראת כלה זהו ג"כ ענין אחר כו'. והענין הוא¹¹³ דהנה קיום התורה א"א כ"א ע"י יגיעה עצומה כו' וכמארז¹¹⁴ יגיעת ומצאת תאמין, לא יגיעת ומצאת אל תאמין כי בלתי היגיעה א"א למצוא דברי תורה, וכענין אמרם התקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך שתאמר שתבוא גם בלתי יגיעה כלל כו' ולפי"ע העבודה אשר יעבוד בלימוד התורה לפי"ע זה יגדל בהבנת התורה והמשכת אלקות שנמשך ע"י לימודו ויגיעתו בתורה כו' וע"ז הוא שארז"ל¹¹⁵ כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו שממשיך המשכת אלקות בתורה, ובבחינת המשכה זו נקראים נשמות ישראל בשם חתן והתורה נקראת כלה כו' ומה שהקב"ה קורא ושונה זהו כנגדו דוקא, היינו ע"י שהאדם קורא ושונה. וענין ירושה ומתנה הוא¹¹⁶ דהנה כל ענין מעשה המצוות [דגדול לימוד שמביא לידי מעשה¹¹⁷] שנתלבשו בדברים גשמיים הוא בכדי לברר ניצוצות דתוהו שנפלו בשבה"כ [שהם אורות מרוכים, בכמות ובאיכות], וע"י בחינת בירור זה עי"ז יורשים כח"ב דתהו, ומפני כי זהו לא לפי ערך הבירור כו' [וכידוע דהבירור דעתה הוא רק בז"ת דתהו ועי"ז יורשים בדרך ממילא גם כח"ב דתהו, כמבואר בהמשך ד"ה אל תצר את מואב לאדמו"ר האמצעי¹¹⁸] לכן נקרא ירושה. וכאשר זוכה לבוא לידי ירושה זו אז נותנים במתנה היינו שנמשך מאוא"ס בחינה שלמעלה מתהו שזה בחינת מתנה היינו מה שא"א כלל להגיע כ"א בדרך מתנה לבד. והיינו שזהו למעלה מירושה שהגם שגם ירושה אינו מה שמרויח ע"י יגיעתו עכ"ז יש לו שייכות שהרי מפני מה הבן יורש את אביו מפני כי בא ממנו כו'. הרי שענין הירושה בא למי שיש לו קישור וחיבור ושייכות עמו כו'. ועד"ז יובן שנמשל שלפי שמברר ניצוצים דתהו [נעשה בחינת אח לטובה לעשו] ולכן נותנים לו בדרך ירושה בחי' אורות

(113) המשך וככה תרל"ז פס"ז.

(114) מגילה ו, ב.

(115) ראה ילקוט שמעוני איכה רמז תתרלד. תדבא"ר רפי"ח.

(116) וככה שם פס"ח.

(117) קידושין מ, ב.

(118) מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' י ואילך.

כח"ב דתהו כו'. ואמנם ענין המתנה הוא מה שלא בא ע"י פעולתו כלל כו'. ובנמשל הוא כו' מה שאין אתעדל"ת מגיע לשם א"כ ההמשכה משם זהו מתנה. וזהו משארז"ל¹¹⁹ ג' שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה, ולכאורה צלה"ב הלא ארז"ל כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו, וע"כ לא ימצא בעולם שעה א' פנוי' שלא ילמדו באותו זמן כלל, שיש מי שאין לו פנאי ביום ולומד כלילה, ועיקר הלימוד הוא ביום כמאמר¹²⁰ אנו פועלי דיממא אנו, ומ"מ אמרו ג"כ¹²⁰ לא אברי לילה אלא לגירסא, ונמצא כי כל היום וכל הלילה לא ימצא שעה א' פנוי' שלא ימצא א' מישראל שלא ילמד בעת ההיא, וא"כ הקב"ה קורא ושונה כנגדו, ומה"ע מה שג' שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה כו'. גם לשון יושב ועוסק בתורה מהו כו'. אך הענין הוא כנ"ל דמ"ש כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו, היינו שנמשך לפי"ע יגיעתו ועבודתו, שזהו דיוק הלשון כנגדו, והיינו שהוא בחינה שבמדה"ג. משא"כ מ"ש ג' שעות ראשונות קאי על ההמשכה [שלמעלה ממדה"ג לגמרין שנמשך בבחינת מתנה מלמעלה גם שלא ע"י אתעדל"ת כו' ולכן נאמר ע"ז יושב, בדוגמת השפלת היושב [שבעת ישיבתו נשפל ראשו למטה], ועוסק בתורה. וג' ראשונות קאי על בחינה שלמעלה ממדה"ג בדוגמא להג"ר שמוכא בספרי קבלה בכ"מ. ומ"מ גם בחינה זו שלמעלה מאתעדל"ת כלל נמשכת ע"י שתחילה ישנה היגיעה והירושה שנת"ל [וזהו"ע תלמודו בידו¹²¹], שע"י נותנים לו במתנה גם בחינה זו. ובכללות, הנה זהו כללות החילוק שבין גליא דתורה לפנימיות התורה. דגליא דתורה היא בחינת התורה שבאה במדידה והגבלה, וכדאיתא בגמרא מנחות¹²² שאפשר להיות מציאות שילמד אדם כל התורה כולה, הרי דישנה בחינה בתורה הבאה בהגבלה. ואעפ"כ נאמר¹²³ ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים, ועוד יותר, ואה"י אצלו גו' שעשועים גו' לפניו¹²⁴ שזה קאי על בחינת פנימיות התורה. וזהו"ע בחינת פנים ואחור דתורה, היינו בחינת פנימיות וגליא דתורה, ובחינת פנים דתורה מאירה גם בבחינת אחור. ומב' בחינות אלו דפנים ואחור שבתורה נמשך אח"כ למטה בנשמות ב' הבחינות פנים ואחור וכן מה שבחינת פנים דנשמות מאירה בבחינת אחור.

(119) ע"ז ג, ב.

(120) עירובין סה, א.

(121) פסחים נ, א.

(122) צט, ב.

(123) איוב יא, ט.

(124) משלי ח, ל.

(י) וזהו גם כן הביאור במ"ש¹²⁵ זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי, ואמרו רז"ל¹²⁶ שנענש דוד על זה. וכמבואר בלקו"ת¹²⁷ ובתורה אור¹²⁸ ובכ"מ¹²⁹ הטעם, שמה שנענש על שקרא את התורה זמירות הוא משום שאע"פ שתורה היא בבחינת זמירות, אמנם ישנה בחינת התורה שלמעלה מזה, שיר, ועד שבאי"ע למעלה יותר, שהיא בחינת שעשועים לפניו, בחינת שירו של הקב"ה ונעלמה מעיני כל חי¹³⁰ שזהו בחינת פנימיות התורה. ובחינה זו שבתורה, שהיא בבחינת שעשועים לפניו, ה"ה למעלה מכל מדוה"ג, באי"ע למעלה מבחינת זמירות דתורה, אבל אעפ"כ היא נמשכת גם למטה, ולכן נאמר לדוד שזמירות קרית להו (ששיבח את התורה להיותה זמירות) בתמי', כיון דבתורה ישנה בחינה שבאי"ע למעלה יותר מבחינת זמירות, בחינת שעשועים לפניו, בחינת שיר וטעמים שבתורה. וכזה יובן מה שנענש בשכחה דוקא, והשכחה היתה בענין נשיאת הארון בכתף, שעונש זה הי' מדה כנגד מדה¹³¹. והענין הוא, דענין הארון הוא שבו היו הלוחות וכמ"ש¹³² אין בארון רק שני הלוחות. וענין הלוחות הי' שלא הי' בהם ההתחלקות דפנים ואחור, כדאיתא בירושלמי¹³³ עה"כ¹³⁴ כתובים משני עבריהם מזה ומזה גו', שמכל צד היו יכולים לקרותם, מד' עבריהם כו', והיינו ש(הי' כולו פנים ו)לא הי' בו התחלקות דפנים ואחור. וזהו גם ענין מצות נשיאת הארון בכתף, שענינה לחבר את הכתף, והיינו בחינת אחור, להארון, בכדי לבטלה עי"ז אל הארון (שבו היו הלוחות), בדוגמא לכמו שהוא בהלוחות שבארון עצמו, דאע"פ דמגילה כתובה פנים ואחור¹³⁵ מ"מ ע"י הלוחות שבארון בחינת פנים ואחור (שבהמגילה) מתאחדים עד שנעשים אחד (בחינת פנים), ועד"ז הו"ע חיבור הכתף אל הארון (שבו הלוחות). ומהתאחדות בחינת פנים ואחור שע"י הלוחות, צריך להמשיך כן גם בלימוד התורה, שבחינת אחור דתורה

(125) תהלים קיט, נד.

(126) במדב"ר פ"ד, כ. סוטה לה, א.

(127) במדבר יח, ג.

(128) מקץ לא, סע"ג ואילך.

(129) וככה שם. ועוד.

(130) איוב כח, כא.

(131) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך.

(132) דברי הימים ב ה, י.

(133) שקלים פ"ו ה"א.

(134) תשא לב, טו.

(135) ראה עירובין כא, א.

(גליא דתורה) מתאחדת עם בחינת הפנים שבה (פנימיות התורה). וזהו מה שרוד נענש בשכחה דוקא, כי אין שכחה לפני כסא כבודך, מצד בחינת הפנימיות אין שייך השכחה. דכשהאדם שקוע (ליגט) בפנימיות נפשו באיזה ענין אז אין שייך שישכח ע"ז, כ"א דוקא כשמסירתו אל הענין הוא בבחינת אחר, בבחינת אחר דשימת לבו. ולכן נענש בשכחה, מדה כנגד מדה. להיות שבתורה שיבח בחינת האחר, בחינת זמירות שבה בלבד. ולכן הי' עונש השכחה במצות נשיאת הארון בכתף, להיות שענינה שע"י (הלוחות שב) תורה הנה בחינת פנים ואחר (שבתורה) מתאחדים באופן שהם כולו פנים, כנ"ל דכתובים גר' מזה ומזה גר'.

(יא) **והנה** לימוד התורה צ"ל בהקדמת (בלשון הגמרא¹³⁶) ברכו בתורה תחילה, היינו עבודת האדם לפני התורה. שזהו מה שאבא בנימין הי' מתפלל על תפלתו שתהא סמוכה למתתו¹³⁷, שהטעם לזה הוא, כמו שמבאר כ"ק אדמו"ר הזקן¹³⁸, בכדי שלימוד התורה שלו יהי' לאחר התפלה, דהתפלה שלפני לימוד התורה היא בדוגמא להענין דברכו בתורה תחילה, ברכו (מלשון המשכה) בתורה כו'. ומזה מובן, דכמו שבתורה, הנה בחינת פנים מאירה גם בבחינת אחר (כנ"ל בארוכה) הנה עד"ז צ"ל בהעבודה (דתפלה) שלפנ"ז, בהעבודה דיח"ע ויח"ת.

(יב) **והענין** הוא, כמבואר בקונטרס עה"ח¹³⁹ בארוכה, דהעבודה שמצד יח"ת היא בבחינת אחרי הוי' אלקיכם תלכו, והעבודה שמצד יח"ע היא בבחינת ביטול במציאות (היינו דבחי' יח"ע ויח"ת הם בחי' פנים ואחר בעבודה). והנה¹⁴⁰ התורה על הרוב תדבר, ובפרט בזמן הגלות, הנה עיקר העבודה היא בבחינת יח"ת (אחרי הוי' אלקיכם תלכו), אבל גם אז צריך להיות זכירה דהעבודה שבבחינת יח"ע [זכירה בדוגמת הזכירה דעמלק. דעמלק הוא אותיות מלק, מלשון ומלק את ראשו ממול ערפו⁸³, והיינו דמקום יניקתו הוא בבחינת אחר וענינו לפעול השכחה (כנ"ל דענין השכחה הוא מצד בחינת האחר). ולכן מזהיר הכתוב בנוגע אליו במיוחד זכור ואל תשכח¹⁴¹]. שמזמן לזמן עכ"פ

(136) נדרים פא, א. ב"מ פה, ב.

(137) ברכות ה, ב.

(138) לקו"ת ברכה צו, ב. וראה שם ואתחנן ד, א.

(139) פ"ו.

(140) שם פ"ז ואילך.

(141) תצא כה, יד"ט. וראה תו"א פה, א ואילך.

צ"ל עבודתו בבחינת יחו"ע, בכדי שיהי' קיום לעבודתו בבחינת יחו"ת צ"ל נתינת כח והארה ע"ז מהעבודה שבבחינת יחו"ע. ובחינת יחו"ע מאירה בבחינת יחו"ת. ובחינת יחו"ע (הנותנת כח לקיום העבודה שבבחינת יחו"ת) קשורה עם לימוד פנימיות התורה, כמבואר שם¹⁴² דענין פנימיות התורה הוא כמ"ש¹⁴³ דע את אלקי אביך, והיינו לידע גדולתו וכו' ועי"ז נעשה (כסיום הכתוב) ועבדהו בלב שלם, שהעבודה היא בשלימות (שזהו כנ"ל דבחינת פנים דתורה (פנימיות התורה) קשורה עם בחינת פנים שבעבודה, העבודה שבבחינת יחו"ע).

יג) ובכללות, זהו (שבחינת פנים יומשך גם בבחינת אחר) שתכלית הכוונה הוא שיהי' עיקר שכניה בתחתונים. וכמבואר

בפע"ח¹⁴⁴ דכל מעשינו ועבודתינו בזמן הגלות מגיעים רק בבחינת חיצוניות ע"ק, ולע"ל יהי' גילוי בחינת פנימיות ע"ק. אמנם אעפ"כ הנה מעשינו ועבודתינו במשך זמן הגלות ממשיכים השכר דימות המשיח ושלאח"ז¹⁴⁵, שכללות ענינו הוא כמ"ש¹⁴⁶ ולא יכנף עוד מוריך, ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר יחדיו גו'¹⁴⁷ עד שיהי' בבחינת פנים בפנים, שבחינת פנימיות ע"ק יהי' בגלוי. ומה שפועלים עתה כן הוא ע"י שבזמן הגלות ישנו הנתנת כח דבחינת פנימיות התורה (שמצד בחינת פנימיות ע"ק), דטועמי' חיים זכו¹⁴⁸ וכו'. ופנימיות התורה מביאה להעבודה בבחינת ביטול במציאות, שזה מביא לעבודה שכללות ענינה הוא יחו"ע, שעבודה זו קשורה עם פנימיות הנשמה, וכמבואר בכ"מ, וזהו הכנה קרובה שיומשך בדומה לזה (לעבודה זו), במדתו של הקב"ה שהיא מדה כנגד מדה¹³¹, והיינו שע"י יפוצו מעינותיך חוצה דוקא (בחינת פנימיות התורה שמצד בחינת פנימיות ע"ק כו' המביאה לעבודה שמצד פנימיות הנשמה

כג) והיינו גילוי תורת הבעש"ט, והנשיאים שלאחריו עד בעל ההילולא.

(142) בקונטרס עה"ח פי"ג.

(143) דברי הימים"א כח, ט.

(144) ש' הק"ש פט"ו.

(145) תניא פל"ז.

(146) ישעי' ל, כ.

(147) שם מ, ה.

(148) ראה לקו"ש חט"ו ע' 282. וש"נ.

וכו') קאתי מר דא מלכא משיחאידי (גילויי בחינת פנימיות ע"ק, עיקר שכינה, בתחתונים).

יד) **וזהו** (המשכת בחינת פנים באחור, ע"ד היו"ד בהדלי"ת) ג"כ כללות נקודת המאמר דבעל ההילולא, שהתחלתו הוא בבאתי לגני לגנוני, למקום שהי' עיקרי בתחילה דעיקר שכינה בתחתונים היתה, ומובן דמ"ש (במדרש) עיקר שכינה, הכוונה היא פנימיות השכינה¹⁵², ששייכת להפנימיות דלמעלה עד לבחינת פנימיות ע"ק. ובחינה זו צ"ל בתחתונים דוקא, וזה נעשה ע"י עבודת האדם, עד שע"י העבודה פועלים כמו שממשיך בסיום המאמר¹⁵³ כה שמעמידים צבאות ה', ופותחים האוצרות הכמוסים, וכל הון יקר שבהאוצרות אשר אספו אבותיו והמלך בעצמו מחלקים אותם לאנשי הצבא ע"י פקידי החיל וראשי הצבא, שזה קאי, בכללות, על ראשיכם לשבטיכם, ראשי ונשיאי ישראל בכל דור ודור, דאתפשטותי' דמשה בכל דרא ודרא¹⁵⁴ עד לנשיא דורינו בעל ההילולא, והקיצו ורננו שוכני עפר¹⁵⁵ והוא בתוכם ויולכנו קוממיות לארצנו בקרוב ממש, לקבל פני משיח צדקנו שילמד תורה את כל העם כולו¹⁵⁶, פנימיות התורה, ובעגלא דידין.

כד) שזהו מדה כנגד מדה, כידוע¹⁴⁹ דענינו של משיח הוא יחידה, וכן פנימיות התורה היא ג"כ בחינת היחידה שבתורה. ועד"ז גם העבודה אז תהי' מצד בחינת יחידה שבנפש [שאז הפדי' היא באופן של שלום, וכמ"ש¹⁵⁰ פדה בשלום נפשי וגו', שכתוב זה הוא מהשיעור תהלים דיו"ד שבט, וכמו שנת"ל בהמאמרים הקודמים¹⁵¹ בארוכה].

כה) ויהי רצון שכך תהי' לנו.

149) ראה קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"ה הע' 36. ס"ו הע' 43.

150) תהלים נה, יט.

151) ד"ה פדה בשלום דיו"ד כסלו (סה"מ תשל"ז ע' 78 ואילך) וכ' כסלו (שם ע' 101

ואילך), ד"ה קטנתי די"ט כסלו (שם ס"ע 89 ואילך).

152) ראה ג"כ ד"ה באתי לגני תיש"א פ"א (תו"מ סה"מ באתי לגני ח"א ע' ז ואילך).

153) פרק י.

154) זח"ג רעג, א. תקו"ז תס"ט קיב, א. קיד, א. תניא פמ"ב.

155) ישעי' כו, יט.

156) לקו"ת צו יז, א. שער האמונה פנ"ו.